

Energetická krize: “Jak pomoci průmyslu a nezruinovat státní kasu”

Obsah

Náměty NERV:	1
Existující řešení, která NERV podporuje a doporučuje urychlit:	1
Inspirace ze zahraničí:	2
Analytický background námětů NERV:	4
Analytická příloha – Řešení energetické krize a podpora podnikatelského sektoru:	5

Náměty NERV:

- Rychlá realizace „úspěšnějšího a návratného“** kurzarbeitu, který bude motivující k restrukturalizaci v případě trvalého šoku skrz např. re/upskilling; se zpětným dodaněním nebo před-platbou u firem, které častěji propouští skrz vyšší sazbu pojistného (tzv. experience rating používaný v USA); nastavit jasná kritéria spuštění; nutné zajistit notifikaci; 3x–4x levnější nástroj než dávky v nezaměstnanosti, pokud v sobě bude obsahovat tvrdší tržní test pro vybrané obory, alespoň částečná návratnost pomoci atd.). Kurzarbeit je obecně nástrojem pro všechny firmy, které prokáží příčinnou souvislost s taxativně vymezenými problémy, na které vláda cílí (konkrétní dopady během pandemie, v době energetické krize lze rovněž jasně vyjmenovat dopady typu nedostatku energie, nedostupné kontrakty na energie, přerušování výrobních řetězců, výpadky dodávek surovin...).
- Záchranná síť** – reorganizace a restrukturalizace se státní pomocí s podmínkou případného zestátnění či návratné pomoci (kapitálový vstup do firem; rekapitalizace pohledávek; přechodné vzdání se akcionářských práv; omezení výplaty dividend a podílů na zisku...). Vhodné je definovat “systémově významné firmy” (po osvědčeném vzoru systémově významných bank) a na ně tuto výjimečnou, ale návratnou pomoc implementovat, bude-li hrozit systémové selhání.
- Pomoc pro velké podniky** – zvážit stropování s výrazně nižším procentem objemu energie 40–50–60 % + zavést (v době COVID osvědčený) institut odložené daně, pro podniky zasažené nedostatkem/drahou energií atd. (*vyjít vstříc v daňové oblasti*); změnit (umožnit obejít) definici provozní ztráty, která je nevhodná. Jde o to nerezignovat na rychlou a viditelnou pomoc, byť s limity – štědrá národní řešení narušují jednotný trh, lepší je evropské řešení, ale variabilita různých forem vážnosti problémů firem je vysoká a různé druhy pomoci mohou uklidnit situaci.
- Nastavení “psychologické” bariéry (lék na extrémní nejistotu) – strop pro vývoj cen energií. Využít “**efektu záklopy**”, který nastal po zveřejnění návrhů řešení energetické krize na úrovni EU. Snížením rizikové přírážky dojde k dalšímu poklesu ceny na trhu, aniž by musel být strop aktivován (*tržní riziko pro stát: spekulace na pokles cen energií*). Rozpočtový dopad při správně nastaveném stropu nula.

Existující řešení, která NERV podporuje a doporučuje urychlit:

- Dočasný krizový rámec** (různé formy pomoci, půjčky, záruky) – věříme, že dojde k prodloužení za konec roku 2022, a zároveň doporučujeme využít jej mnohem více a inspirovat se chytrými řešeními jinde v EU; např. zvýšit objem EGAP plus (nyní je umožněn objem na úrovni 6,25 mld. Kč) i NRB záruk; zvýšit stropy podpory; zjednodušit podmínky; odstranit podmínku provozní ztráty; vyjasnit podmínky rekapitalizace; podpořit úspory ve spotřebě energií; podpora OZE a dekarbonizace atd.

6. **Decoupling** (oddělení vzájemného ovlivňování cen plynu a elektřiny) – shoda nad racionálností řešení, o které má cenu se snažit, byť tam jsou rizika).
7. Podpora investic do energeticky méně náročných technologií, inovací atd. při maximálním využití prostředků **Nástroje pro oživení a odolnost EU** (RRF) v rámci **Národního plánu obnovy** v podobě jeho **dotáčnické složky i půjčky** (v případě půjčky existuje možnost disponovat až 350 mld. Kč za výhodných finančních podmínek), stejně jako Modernizačního fondu a Inovačního fondu EU.
8. **Diverzifikace zdrojů, posílení bezpečnosti a spolehlivosti výrobního řetězce**
  - zapojit ekonomickou diplomacii v hledání nových bezpečných a stabilních trhů,
  - sjednotit zahraniční politiku státu a podporu MPO, CzechTrade, MZV firmám tak, aby se ne tříštily síly a využily se výnosy z rozsahu.
9. Doporučení přijmout jednotnou a srozumitelnou komunikaci vlády vůči podnikatelské sféře, která by podpořila důvěru vlády v této nelehké době, a to především v průmyslovém sektoru. I včasné podaná negativní informace je cenná. Vhodně zvolená komunikace je v krizi polovina úspěchu a je zdarma.

Inspirace ze zahraničí:

Příklady zemí, které využily v uplynulých měsících dočasný krizový rámec pro veřejnou podporu a účel/ zaměření této podpory

- Následující výčet není vyčerpávající. Celkový počet případů, využívající tohoto rámce se od jara 2022 pohybuje v počtu přibližně 80. Následující přehled je pouze vybranou ilustrací toho, jak tato forma podpory může vypadat.

Německo

- BASF – výroba obnovitelného vodíku
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5943; **134 mil. EUR**; 3. 10. 2022;
- Opatření k nahrazení výroby elektřiny v důsledku nedostatku ruského zemního plynu
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5919; **450 mil. EUR**; 30. 9. 2022;
- Dodatečná opatření na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5811; 27. 9. 2022;
- Opatření na podporu dekarbonizace výroby oceli s využitím vodíku
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5968; **1 mld. EUR**; 4. 10. 2022;

Řecko

- Schéma na podporu spotřebitelů elektrické energie mimo domácnosti v kontextu ruské války na Ukrajině https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5890; **800 mil. EUR**; 3. 10. 2022;

Rumunsko

- Schéma v rámci RRF na podporu vysoce účinné kogenerace elektřiny a tepla
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5044; **390 mil. EUR**; 30. 9. 2022;

Itálie

- Garanční schéma pro zajištění úvěrového rizika při obchodu se zemním plynem a elektřinou v kontextu ruské války na Ukrajině

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5806; **2 mld. EUR**; 30. 9. 2022;

- Schéma na podporu firem v kontextu ruské války na Ukrajině
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5729; **700 mil. EUR**; 28. 9. 2022;
- Opatření v rámci RRF na podporu výstavby továrny jako součásti polovodičového hodnotového řetězce https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5970; **292,5 mil. EUR**; 5. 10. 2022;

Španělsko

- Opatření na podporu výroby obnovitelného vodíku
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6017; **220 mil. EUR**; 13. 10. 2022;

Slovensko

- Schéma podpory výrobců potravin v kontextu ruské války na Ukrajině
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6129; **10 mil. EUR**; 12. 10. 2022;
- Schéma na podporu průmyslu (dekarbonizace výrobních procesů a snížení energetické náročnosti) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6015; **1,1 mld. EUR**; 10. 10. 2022;

Finsko

- Strategická rezerva na podporu bezpečnosti dodávek elektřiny
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5787; **150 mil. EUR**; 11. 10. 2022;
- Schéma na podporu výrobců elektřiny v kontextu ruské války na Ukrajině
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5994; **10 mld. EUR**; 7. 10. 2022;
- Deštníkové schéma na podporu municipálních výrobců elektřiny a dodavatelů v kontextu ruské války na Ukrajině
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6012; **5 mld. EUR**; 7. 10. 2022;

Projekty společného evropského zájmu

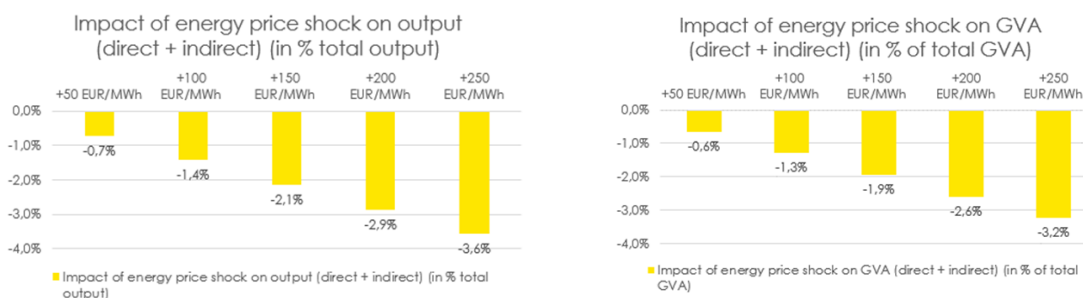
- Vodíkový hodnotový řetězec
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5676; **5,2 mld. EUR**; 21. 9. 2022; 13 členských států (Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Řecko, Itálie, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko)

(Autoři: Helena Horská, Zuzana Ceralová Petrofová, Petr Zahradník)

Analytický background námětů NERV:

Ekonomika čelí bezprecedentnímu souběhu nepředvídatelných šoků (tzv. dokonalé bouři) a do energetické krize vstoupily mnohé firmy i některá odvětví vyčerpaná¹. Vedle extrémních cenových šoků trápí firmy především **nejistota**.

- **Bod zvratu EBIT marže je dle propočtů D. Marka v průměru na úrovni 150 EUR/MWh** za předpokladu plošného růstu produkčních nákladů (PPI) o 20 % (PPI v srpnu 2022 25,2 % r/r). **U energeticky náročnějších oborů ale EBIT marže už při této úrovni klesá o 13-67 %**, přičemž v důsledku předpokládaného plošného růstu produkčních cen nejen hutnictví a slévárenství, ale i chemický průmysl či vodní a letecká doprava se propadá do **provozní ztráty už na úrovni předválečných cen energií** (modelováno pro 50 EUR/MWh). **Forwardové ceny elektrické energie zatím zůstávají pro rok 2023 nad hranicí 200 EUR za MWh**.
- **Krizové scénáře vývoje cen elektrické energie**, které se velmi zhruba snaží odhadnout přímý i nepřímý dopad výpadku produkce TOP 4 energeticky nejnáročnějších sektorů na zbytek ekonomiky, a které se podílí 5 % na hrubé přidané hodnotě české ekonomiky i na její celkové zaměstnanosti (tj. 235 tis zaměstnanců), varují před dalším výraznějším propadem ekonomiky ("tuhou zimní recesí"). Produkce celé ekonomiky v tomto modelu přichází po COVID šoku o dalších 100–500 miliard korun a samotná přidaná hodnota o 37–185 miliard v závislosti na rozsahu škody a schopnostech firem absorbovat aspoň část cenového šoku omezením investic či zhoršením hospodářského výsledku. Přepočteno do reálného HDP jde o negativní šok v rozsahu od 0,7 po 3,5 %. V regionech s vyšším zastoupením těžkého průmyslu (severní Čechy, Ostravsko) by mohlo dojít k výraznějšímu nárůstu nezaměstnanosti se všemi negativními sociálními projevy.

Zdroj: Raiffeisenbank s využitím odhadů D. Marka z Deloitte, OECD Input-Output tabulky, inverzní Leontiefova matice. Propočet předpokládá přímý dopad cenového šoku do objemu produkce (v praxi může dojít k alespoň částečné absorpci šoku na vrub investic či hospodářského výsledku) Podrobnosti na vyžádání.

Podobný přístup použila ČNB v odhadu dopadu nedostatku plynu na ekonomiku. ČNB: Zpráva o měnové politice: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/>

Cílem státní pomoci a zásahů státu do ekonomiky by měla být i za takto výjimečných okolností pomoc - asistence finanční i nefinanční - s transformací a přizpůsobením se překotným strukturálním změnám, trvalé změně relativních komparativních výhod v zahraničním obchodě a novým (geopolitickým) rizikům. Zakonzervovat stávající strukturu a stav české ekonomiky (převážně závislé na levných vstupech) by byl naopak nežádoucí výsledek. Proto by ambicí nemělo být jen vypořádání se se současným cenovým šokem (protikrizová opatření), ale vytvořit dlouhodobější rámec na podporu transformace ekonomiky (systémová řešení).

¹ Čistý provozní přebytek (makroekonomická proxy pro EBIT) je v sektoru hutnictví a slévárenství již 3. rokem v mínusu (kumulovaně -19 miliard Kč). Chemická výroba se propadá do čisté provozní ztráty poprvé v roce 2021 (-3 miliardy Kč). Z důvodu COVID je ve ztrátě jak letecký průmysl, tak i hotelnictví.

Formy pomoci: kombinace krátkodobých tj. protikrizových s dlouhodobými nebo-li systémovými.
Přednostně by měla být volena ta krátkodobá opatření, která nejdou proti systémovým.

(Autor: Helena Horská)

Analytická příloha – Řešení energetické krize a podpora podnikatelského sektoru:

1. Úvod

Aktuální instrumentárium řešení energetické krize, způsobené ruskou agresí na Ukrajině, spočívá v kombinaci nástrojů, které by za normálních tržních podmínek prostých exogenních šoků náležely do rejstříku centrálně plánované ekonomiky. Bohužel závažnost stávající situace činí využití instrumentů typu **cenová regulace** (až do úrovně cenových stropů a direktivně stanovených cen), **zavádění mimořádných daňových opatření** (v podobě úlev na straně jedné, a dodatečné daňové zátěže na straně druhé) a aplikace forem **veřejné podpory** (která by za normálních tržních podmínek byla nedovolená a narušovala by průběh hospodářské soutěže; v pojetí politik EU mající podobu **dočasného krizového rámce pro veřejnou podporu**).

V následujícím pojednání se budeme věnovat obsahu **dočasného krizového rámce pro veřejnou podporu a vývojem jeho aktuální úpravy na úrovni EU**. Tento nástroj dosud není v České republice využíván, což zdaleka neplatí pro ostatní členské státy EU (viz soubor příkladů v pasáži 3). Tento nástroj je pochopitelně fiskálně náročný a zatěžuje bilance veřejných financí; na straně druhé v případě správného zacílení je možné jej považovat za formu veřejné investice, která buď zachrání podnikatelskou aktivitu, čelící obrovskému nárůstu energetických nákladů, anebo prostřednictvím této investice odstraní úzké místo na nabídkové straně (například v podobě nového, cenově dostupného a z pohledu nabídky stabilního energetického zdroje), čímž odstraní/ zásadně sníží významný nabídkou tažený inflační faktor.

Je zřejmé, že i v zemích, kde je dočasný krizový rámec používán, je tak činěno ve vyvážené symbióze s využitím cenových stropů i mimořádných daňových opatření.

2. Unijní úprava dočasného krizového rámce pro veřejnou podporu a její vývoj

Evropská komise zaslala v říjnu 2022 členským státům ke **konzultaci** předlohu **návrhu na prodloužení a změnu dočasného krizového rámce pro veřejnou podporu**, přijatého Evropskou komisí 23. března 2022 s cílem umožnit členským státům **využít flexibilitu stanovenou v pravidlech veřejné podpory na podporu ekonomiky v souvislosti s válkou Ruska na Ukrajině**. Dočasný krizový rámec byl **změněn poprvé 20. července 2022**, aby **doplnil balíček opatření týkajících se připravenosti na zimu a aby byl v souladu s cíli plánu REPowerEU**.

Vzhledem k ekonomickým důsledkům války Ruska na Ukrajině a jejímu dopadu na energetickou situaci navrhuje Evropská komise **dočasný krizový rámec prodloužit a změnit**. Navrhované změny zaslané členským státům doplňují **návrh Evropské komise týkající se mimořádné tržní intervence** (k němu Rada EU dosáhla politické dohody 30. září 2022). Cílem je zajistit, aby **dočasný krizový rámec i nadále umožňoval členským státům poskytovat nezbytnou a přiměřenou podporu ekonomiky a zároveň zachovat rovné podmínky**. Evropská komise konzultuje s členskými státy případné změny, které se týkají těchto prvků:

- prodloužení dočasného krizového rámce;
- přiměřené zvýšení maximálních stropů podpory uvedených v ustanoveních o omezených částkách podpory, které členskými státy umožňují poskytovat přímé dotace nebo jiné formy podpory společnostem v jakémkoli odvětví zasaženém krizí, včetně zemědělství a rybolovu;
- cílená úprava s ohledem na vysokou volatilitu trhu, jež má dále usnadnit přístup energetických společností k podpoře likvidity, aby mohly pokrýt finanční zajištění pro své obchodní činnosti;
- zjednodušení kritérií, která členskými státy umožní podporovat podniky postižené vysokými cenami energie, včetně uživatelů s vysokou spotřebou energie; zajistit, aby podpora zůstala cílená a přiměřená, a zároveň zachovat pobídky ke snižování poptávky po energii;
- vyjasnění kritérií, která Evropská komise hodlá uplatňovat při posuzování opatření na podporu rekapitalizace, aby byla zachována účinná hospodářská soutěž; a
- dodatečná opatření zaměřená na podporu snižování poptávky po elektrické energii v souladu s návrhem Evropské komise týkajícím se mimořádné tržní intervence (Rada EU k němu dosáhla politické dohody 30. září 2022).

Členské státy se nyní mohou k předběžnému návrhu Evropské komise vyjádřit.

2.1 Kontext

23. března 2022 byl přijat dočasný krizový rámec pro veřejnou podporu, který členskými státy umožňuje využít flexibilitu stanovenou v pravidlech veřejné podpory, v kontextu války Ruska na Ukrajině, a podpořit tak ekonomiku. Dočasný krizový rámec byl změněn 20. července 2022, aby doplnil balíček opatření týkajících se připravenosti na zimu a byl v souladu s cíli plánu REPowerEU.

Dočasný krizový rámec, který platí nyní, stanoví následující druhy podpory, které mohou členské státy poskytnout:

- omezená částka podpory: v jakékoli formě pro podniky postižené stávající krizí nebo následnými sankcemi a protipatřeními, ve výši až 62.000 EUR v odvětví zemědělství, 75.000 EUR v odvětví rybolovu a akvakultury, a 500.000 EUR ve všech ostatních odvětvích;
- podpora likvidity ve formě státních záruk a subvencovaných úvěrů,
- podpora na vyrovnání vysokých cen energie: lze ji poskytnout v jakékoli formě; společnostem, zvláště těm, které jsou uživateli s vysokou spotřebou energie, **částečně kompenzuje dodatečné náklady vzniklé mimořádným zvýšením cen plynu a elektřiny; celková podpora na příjemce nesmí přesáhnout 30 % způsobilých nákladů** a (s cílem **motivovat k úsporám energie**) nemá se **vztahovat na více než 70 % spotřeby plynu a elektřiny daného příjemce v tomtéž období předchozího roku**, a to **do maximální výše 2 mil. EUR v kterémkoli okamžiku**. Pokud společnosti vzniknou **provozní ztráty**, může být k **zajištění pokračování ekonomické činnosti nezbytná další podpora**. Pro **uživatelé s vysokou spotřebou energie** je proto míra podpory vyšší a členské státy mohou poskytnout podporu **překračující tyto stropy až do výše 25 mil. EUR**. Společnosti působící v **obzvláště postižených odvětvích a pododvětvích** mohou obdržet podporu **až do výše 50 mil. EUR**;
- opatření urychlující zavádění energie z obnovitelných zdrojů: členské státy mohou zavést režimy pro investice do energie z obnovitelných zdrojů, včetně vodíku z obnovitelných zdrojů, bioplynu a biomethanu, skladování a tepla z obnovitelných zdrojů, i prostřednictvím tepelných čerpadel. Zadávací řízení budou zjednodušená a rychle proveditelná a budou zahrnovat dostatečné záruky na ochranu rovných podmínek. Členské státy mohou zejména vytvořit režimy pro určité technologie, které vzhledem ke konkrétní skladbě zdrojů energie v dané zemi vyžadují podporu; a
- opatření usnadňující dekarbonizaci průmyslových procesů: pro další urychlení diverzifikace dodávek energie mohou členské státy podporovat investice do postupného ukončování

používání fosilních paliv, zvláště prostřednictvím elektrifikace, energetické účinnosti a přechodu na využívání vodíku z obnovitelných zdrojů a vodíku z elektřiny, splňující určité podmínky. Členské státy mohou buď i) vytvořit nové režimy zadávacího řízení, nebo ii) přímo podporovat projekty bez zadávacích řízení, avšak s určitým omezením podílu veřejné podpory na investici. V případě malých a středních podniků, a zvláště energeticky účinných řešení se počítá se zvláštními doplňkovými bonusy.

Subjekty kontrolované Ruskem, na něž se vztahují sankce, budou z oblasti působnosti těchto opatření vyloučeny.

Dočasný krizový rámec ve stávající podobě platí do **31. prosince 2022** pro opatření na podporu likvidity a opatření pokrývající zvýšené náklady na energii. Podporu na zavádění obnovitelných zdrojů energie a dekarbonizaci průmyslu lze poskytovat do **konce června 2023**.

(Autor: Petr Zahradník)